

češtiny a slovenštiny. Cennou pomůckou pro posluchače filozofické fakulty byla Gregorova *Mluvnice spisovné slovenštiny* (1954).

Studentům středních škol byla určena řada čítanek, například *Česká maturitní čítanka* (1934; za spolupráce s Josefem Kozlovským). Literárně zaměřený je *Katechismus dějin české literatury* (1927; napsáno s Pavlem Vášou) a *Rukověť českého jazyka a československého písemnictví s přehledem pravopisu a teorie literatury* (1937). O slovenské literatuře pojednávají *Dějiny slovenské literatury od Ľudovíta Štúra po přítomnosť* (1959).

Méně známá je Gregorova činnost onomastická, jejímž výsledkem bylo několik etymologických výkladů místních jmen (např. *Brno, Olomouc, Valašské Klobouky*). Z jeho prací o historické mluvnici jmenují studii *Přechylování v staročeštině* (1956).

Gregor působil jako vydavatel jak staročeských literárních památek (vydal např. spis Jana Husa *Knížky o svatokupectví* (1954) s úvodem Jana Hrabáka), tak novočeských literárních děl (společně s Milanem Kopeckým vydal soubor kratších próz Jana Herbena *Na dědině* (1958)).

Opomenout nelze ani Gregorovu činnost v Muzejním spolku v Brně, kde vykonával funkci předsedy a řadu let redigoval *Vlastivědný věstník moravský*.

Široký záběr Gregorových zájmů dodnes vyvolává v řadě jeho nástupců obdiv. Alois Gregor byl nejen vynikající jazykovědec, ale i literární vědec, sběratel lidových písní, organizátor a pedagog. Je znám také jako neúnavný přispěvatel v řadě odborných periodikách (vlastivědných i jazykovědných) a v denním tisku (viz Skutil, J. – Pešta, P. Soupis prací Aloise Gregora. In: Fukal, R. – Kopecký, M. (eds.) *Rodné zemi*. Brno, 1958. Pešta, P. Soupis prací Aloise Gregora za léta 1959-1972. In: *SPFFBU A25/26, 1977/78*, s. 165-176.). Jeho žáci dodnes na pana docenta vzpomínají s láskou.

M. ŠTEFKOVÁ

Prof. MUDr. Jiří Štefl Padesát let od jeho úmrtí

Letos si připomeneme padesát let od úmrtí prof. MUDr. Jiřího Štefla (15. 12. 1961) a současně sto let od jeho narození v r. 1904. Prof. Štefl patřil mezi vynikající univerzitní učitele, převzal vedení Farmakologického ústavu Lékařské fakulty MU v Brně po prof. Boučkoví a byl jmenován řádným profesorem 19. 7. 1945, tedy po II. světové válce.

Na tehdejší poválečnou dobu velmi rychle připravil učebnici Farmakoterapie praktického lékaře (Melantrich, Praha), která vyšla v následujících letech několikrát, rovněž vydal skripta Farmakologie pro lékárníky (SPN, Praha 1956, 1957); byl také iniciátorem založení farmaceutických fakult v Československu.

Uvěst podrobný přehled činnosti prof. Štefla jak po stránce profesionální, tak kulturně-spoločenské by vydalo na celou knihu, možná i na televizní seriál s vážným i humorovým obsahem. Štefl byl totiž označován jako lékař, pedagog, skladatel, novinář, spisovatel a patřil k významným osobnostem vědeckého i kulturního života v Československu. Je třeba uvést alespoň několik životopisných údajů.

Promoval v r. 1927 na Karlově univerzitě, už jako medik pracoval na Fyziologickém ústavu prof. Mareše, odměněn byl stipendiem České akademie věd k měsíčnímu pobytu v biologické stanici ve Villefranche sur Mer, později pak přešel do Brna a stal se asistentem na Fyziologickém ústavu LF MU u prof. Petřika.

Byl ale také hudebně založen, v dětství se naučil hrát na klavír i na řadu dalších hudebních nástrojů, a dokonce začal i komponovat, patrně ovlivněn prostředím ve Zlonicích, kraji A. Dvořáka, kde chodil do školy.

V r. 1929 přešel na Farmakologický ústav k prof. Boučkoví a v r. 1937 byl jmenován mimořádným profesorem. V r. 1938 obdržel stipendium z Rockefellerovy nadace a pracoval v Departement of International Health v New Yorku, kde se věnoval problematice virů. Když Hitler začal ohrožovat republiku, odmítl lákavé nabídky práce v zahraničí a vrátil se v r. 1939 do vlasti. To už byla nacistická okupace, prof. Bouček byl zatčen, vysoké školy uzavřeny, Farmakologický ústav ale zůstal po

přechodnou dobu otevřen pouze pro kontrolovanou vědeckou práci. Prof. Štefl se věnoval hlavně účinku kardiotonik. (Prokázal přesun vápníkových iontů z vnitřního prostředí do svalů srdečního.)

Pak ale působil jako posudkový a revizní lékař nemocenských pojišťoven a byl také poradcem některých farmaceutických firem. V době nacistické okupace se Jiří Štefl zapojil do odboje ve skupině vysokoškolských profesorů, z nichž někteří byli popravení (prof. Groh).

Podporoval rodiny zatčených a popravených. Pokud měl možnost pracovat výzkumně, věnoval svoji pozornost lipidickým látkám, steroidním hormonům, námelovým alkaloidům, účinkům kyseliny mléčné a vlivu střídavého elektrického proudu na nervovou tkáň. Protože neměl možnost v tomto období se dále věnovat vědecké práci, věnoval svou energii literatuře. Začal psát detektivní romány s komisařem Salákem jako hlavní postavou. V psaní detektivních příběhů pokračoval i v pozdějších letech (Případ prof. Rocha, Vražda ze zdvořilosti, Vrah duší, Vražedný polibek).

Jeho poslední detektivka *Mor v Egyptě*, jež se týká epidemie cholery, filozofie, etiky i existence života na Marsu, nebyla dosud vydána.

Během své přednostenské a pedagogické činnosti vychoval mnoho farmakologů a lékařů, uvedu jen několik jmen: Nováček, Textl, Sajner, Zemánková-Kuncová, Vacek a také pozdější olomoucký profesor dr. J. Lenfeld. Ti všichni na Štefla s láskou a vděčností vzpomínali.

Velkou ránou pro Štefla i celou jeho rodinu bylo bombardování Brna v r. 1944 americkými letadly, kdy byl dům, ve kterém bydleli a kde měla jeho manželka zubní ordinaci, zničen a Šteflovi přišli o všechnu majetek. Zachránili si jen holé životy. (Mimoходом: proluka po zbořených budovách byla zastavěna až r. 2011.)

Vrátím se ještě k jeho pobytu ve Spojených státech; tam si Štefl osvojil osobitý pedagogický styl, díky němuž medicínské problémy uváděl s nadhledem a humorem, který použil také v popularizujících přednáškách. Byl vynikajícím přednášečem a při jeho přednáškách na fakultě byla posluchárna nabitá k prasknu-

tí. Přednášel zasvěceně, srozumitelně, jeho výklady byly duchaplné a vtípné.

Prof. Štefl spolupracoval také s redakcí Lidových novin (*Svobodné noviny*), byl redaktorem výborného měsíčníku *Věda a život*, spolupracoval s redakcí časopisu *Vesmír*. Později začal vystupovat v rozhlasu, jeho přednášky měly obrovský úspěch a na vyzvání je vydal knižně. Tak vznikly knihy *Lékař hovoří s muži*, *Lékař hovoří se ženami*, *Lékař hovoří s dětmi*, *Lékařovy odštěpky*, *Medicínské historky*. O Šteflových zdravotnicko-osvětových aktivitách píše prof. A. Trýb, přednosta dermatologické brněnské kliniky: „Jedinečně bystrý postřeh, rozsáhlé vědomosti a znamenitá výmluvnost staví ho do přední řady našich popularizátorů nejen oboru vědního, ale i mnohých otázek praktického života.“

Mezi přáteli měl mnoho kulturních pracovníků, namátkou Golombek, Valenta, Tomeček, Císař aj. I Werich s Horníčkem si na něj při svých vystoupeních vzpomněli. Jeho přednášky byly vyžadovány také v jiných městech republiky, mnohdy pro velký nával za asistence policie a v padesátých letech také za pozornosti STB.

Období po skončení II. světové války bylo pro Štefla velmi nadějně pro publikační a vědeckou činnost, ale velmi obtížně ekonomicky. Musel zabezpečit rodinu, vybudovat zcela od základů nový domov po vybombardování.

Všechny tyto naděje zmizely rokem 1948. Jako velmi populární osobnost byl Štefl nejdříve vyzván ku spolupráci, pro své postavení byl velmi zranitelný a vydíratelný. Brzy však přišla doba inscenovaných politických procesů, hlavně s Miladou Horákovou, kdy prof. Štefl ostentativně protestoval a jakoukoliv spolupráci s režimem odmítl. A nastala další odpudivá kapitola. Začal být sledován, opakovaně vyslýchán, jeho hovory odposlouchávány, v bytě instalováno odposlouchávací zařízení. Dostal výpověď z nemocenské pojišťovny, přišel zákaz popularizačních a publikačních aktivit. Později mu rektor univerzity prof. Fr. Trávníček odebral veškerá práva a povinnosti učitele a také vedení ústavu na Lékařské fakultě. Jeho knihy musely být odstraněny z knihoven a byl z fakulty vyloučen a převeden jako závodní lékař do brněnských Restaurací a jídelen. To všechno samozřejmě zanechalo stopy na jeho zdravotním stavu. Objevovaly se migrény spojené s drobným mozkovým krvácením. Měnil se jeho stálý úsměv. I jeho rodina měla kvůli tomu problémy. Tehdy měl ještě možnost pod pseudonymem Matěj Straka (jeho dědeček) publikovat fejetony v Lidové demokracii.

Další těžkou ranou bylo vážné onemocnění jeho manželky a její úmrtí, před tím také starost o syna, který byl vězněn za projevy proti režimu. Po úmrtí manželky podlehl prof. Štefl silnému mozkovému krvácení v produktivním věku 57 let. Teprve v r. 1989 byl fakultou plně rehabilitován. Je politováníhodné, že se osobnost tohoto formátu nemohla dožít politických změn kolem r. 1968, kdy docházelo k politickému uvolnění a kdy by se prof. Štefl jistě zapojil do veřejné publikační činnosti.

Možná by se osvětlila mnohá tajemství jeho postojů v r. 1948, v tomto roce měl soukromý rozhovor s Janem Masarykem, kterého obdivoval, o jehož obsahu nechtěl ani se svými příbuznými hovořit. Rovněž tak návštěva u paní Hany Benešové v Sezimově Ústí, která ho přijala v padesátých letech a která obdivovala jeho přednášky, byla v rodině komentována jen tím, že paní Hana při příchodu prof. Štefla – který bral schody v domě po dvou – se polekala, prý přesně takto k ní chodíval Jan Masaryk. Byli si poněkud podobní jak vzhledem, tak i smyslem pro humor a hudbu.

Po úmrtí prof. Štefla dostala rodina od paní Hany Benešové kondolenci, kterou si dovořím částečně citovat: „Jak pro celou Vaši rodinu, tak i pro četné přátele pana profesora Štefla je zpráva o jeho nenadálém skonu hluboce otřesná. Jeho ušlechtilosti zjasněný povzbuzující pohled na život, jeho dar humoru podmaňoval nás všechny i posiloval. Vzpomínka na milé osobní setkání zůstane v mé paměti živá. K Vaši celé rodině připojuji se dnes svojí srdečné přátelskou účastí. Se stiskem ruky Vaše Hana Benešová.“

Při vzpomínce na prof. Jiřího Štefla se mně vybavuje celé tehdejší studijní období, poslední rok (1952-1953), kdy se univerzita ještě jmenovala Masarykova (později byla přejmenována na Purkyňovu) a kdy jsme v tomto období i v ostatních oborech byli vedeni významnými osobnostmi medicíny, s širokým rozhledem a mravní úrovní a kdy generace tehdejších mediků na ně s obdivem a úctou vzpomíná. Spojením s minulostí je možno získat i poučení. Zpětná vazba z obou stran je pro víc než jednu generaci prospěšná. Prof. MUDr. Jiří Štefl byl takovou osobností, která by si to zasloužila.

J. POSPÍŠIL

Padesát let od úmrtí profesora Ferdinanda Stiebitze

Dne 10. října uplynulo 50 let od úmrtí významného českého klasického filologa Ferdinanda Stiebitze. Narodil se v r. 1894 ve Velvarech, vystudoval gymnázium na Královských Vinohradech, kde byl jedním z jeho učitelů František Novotný. Již na gymnáziu publikoval Stiebitz svoje první překladatelské pokusy z latiny a řečtiny, po maturitě v r. 1913 se zapsal na pražskou univerzitu, studia však musel pro nástup vojenské služby na celou dobu první světové války přerušit, a tak závěrečné zkoušky složil až v r. 1920. F. Stiebitz začal učit nejprve na středních školách, od r. 1920 v Praze na vinohradském gymnáziu, od r. 1922 na Dívčím reformním reálném gymnáziu v Košicích a od r. 1924 v Brně na klasickém gymnáziu na třídě Legionářů. V r. 1931 se habilitoval pro obor klasické filologie na Filozo-